

Locuinti'a Redactorului

si

Cancelari'a Redactiunii

e in

Strat'a Morariloru Nr. 18.

Scrisorile nefrancaute nu se voru primi decatu numai de la corespundintii regulari ai „Federatiunii.“
Articlii tramisi si nepublicati so voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esi Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Pretulu de Prenumeratiune:
Pre trei lune . . . 3 fl. v. a.
Pre siese lune . . . 6 „ „ „
Pre anulu intregu . . . 12 „ „ „

Pentru Romanii

pre a. intregu 30 Fr. = 30 Lei n.
„ 6 lune 15 „ = 15 „ „
„ 3 „ 8 „ = 8 „ „

Pentru Inscritiani:

10 cr. de linia, si 30 cr. taes'a timbrale pentru fiesce-care publicatiune separatu. In loculu deschisu 20 cr. de linia.

Unu esemplariu costa 10 cr.

Pentru Tofaleni.

Prin staruinti'a onorab. D ne Agneta Alutanu nascuta Lazaru, preutesa romana, in Sant-Iacobulu de Campia, au contuibuitu urmatorii DD. si Dne: D. preutesa rom. in Sant-Iacobulu de Campia, 2 fl., Georgiu Lazaru v. protopopu in Sant-Iacobulu de Campia, 50 cr., Nicolau Molnariu, parocu in Mezö-B36, 50 cr., Ioane Moga parocu in Tritulu-de-susu, 1 fl., Maria H. Gidro din Tritulu-de-diosu, 1 fl., Gitiu Simeonu, proprietariu in Tritulu-de-diosu, 1 fl., Simeonu Cseklán, economu in Tritulu-de-diosu, 10 cr., Demetriu Sérbu economu in Tritulu-de-diosu, 10 cr., Simeonu Pop'a parocu in Tritulu-de-diosu 50 cr., Ioane Vlasu, docente in Cocu, 10 cr., Iosefu Moga of. pens. in Cocu, 5 fl., Ioane Cenariu, notariu in Cocu, 1 fl., Nicolau Deacu, parocu in Taureni, 1 fl., Dsior'a Aurelia Deacu din Taureni, 40 cr., Unu Anonimu din Taureni, 50 cr., Nicolau Moldovanu, parocu in Ciudiu 1 fl., Vasiliu Iustianu, parocu in Ciudiu, 30 cr., Dn'a Victoria Mauritiu, d'in Ciudiu, 50 cr., Georgiu Vlassa, proprietariu in Ciudiu, 1 fl., Dn'a Elisabeta Tarka, preutesa in Ciudiu, 1 fl., Iosifu Vlassa proprietariu in Ciudiu 1 fl. Sum'a totale 20 fl. v. a.

Prin staruinti'a Dlui Ales. Szilasi v. protopopu in Bistriti'a au contributu urmatorii: Mitru Moldovanu 40 cr., Mitru Ursu 10 cr., Mitru Cucu 10 cr., Ionu Berbecariu 5 cr., Nicodimu Petringelu 6 cr., Vasiliu Maghiarusianu 3 cr., Stefanu Berbecariu 10 cr., Grafi 3 cr., Mihaiu Mititiu 5 cr., Danila Sigmiliu 5 cr., Mariuca Sgeorzanu 8 cr., Vasiliu Cinteleeceanu 5 cr., Mihaiu Dorofteiu 5 cr., Dumitru Lupu 30 cr., Dumitru Nimigianu, 5 cr., Gireu Reschner 3 cr., Nicolau Georgitia 3 cr., Mitru Zegreanu 20 cr., Gorea Georgitia 10 cr., Dumitru Rosiu 3 cr., Stefanu Muresianu 5 cr., Ioanu Plesca 5 cr., Costanu Naseudenu 4 cr., Dorfi 6 cri, Meldt 5 cr., Elia Maghiarusianu 5 cr., Ionu alu Lungui 2 cr., Toderu Banu 8 cr., Ionu Ceuca 7 cr., On'a Ceuca 7 cr., Paraschiva Vertanu 5 cr., Cosm'a 3 cr., Mihaiu Zegreanu 20 cr., Vasiliu Sasu 5 cr., Ionu Maghiarusianu 10 cr., Petru Costanu 7 cr., Ionu Sigmireanu 10 cr., Ionu Sebeu 5 cr., Tederu Bumbu 5 cr., Ioanu Betsiu 5 cr., Georgiu Betsiu 10 cr., Mihaiu Jusianu 10 cr., Ioanu Siomfelianu 0 cr., Toderu Botcaru 10 cr., Emanuilu Sidoru 10 cr., Stefanu Jusianu 6 cr., Vasiliu Christurianu 5 cr., Mitru Vescariu 2 cr., Gorea Cilica 4 cr., Ionu Besianu 10 cr., Stefanu Botesiu 20 cr., Stefanu Rosiu 30 cr., Nicolau Vescariu 6 cr., Goritia Sasu 3 cr., Mihaiu Petringelu 5 cr., Mitru Plesca 5 cr., Vasiliu Andronu 2 cr., Mariuca Andronu 10 cr., Mitru Zegreanu 5 cr., Toderu Covrigu 10 cr., Ionu Christurianu 6 cr., I. Lutu 4 cr., Ionu Siomfelianu 5 cr., Georgiu Moldovanu 20 cr., Toderu Hoperca 5 cr., Georgiu Bobu 5 cr., Toderu Turnumata 5 cr., Josefa Georomothi 3 cr., Stefanu Somesianu 5 cr., Pavelu Somesianu 6 cr., Paraschiva Naseudenu 2 cr., Mitru Cilimonu 9 cr., Stefanu Cilimonu 6 cr., Costanu Budusianu 4 cr., Toderu Georgitia 4 cr., Petru Encenu 2 cr., Mihaiu Demianu 5 cr., Zaharie Varga 4 cr., Romanu Ciusanu 10 cr., Stefanu Feldrihanu 5 cr., Ionu Cilica 5 cr., Stefanu Cusimano 10 cr., Pavelu Moldovanu 10 cr., Ionu Muresianu 20 cr., Stefanu Muresianu 10 cr., Toderu Ursu 10 cr., Toderu Sasu 3 cr., Vasiliu Sgeorzanu 10 cr., Mihaiu Encenu 10 cr., Sandu Rebrisorénu 10 cr., Florica Rebrisorénu 3 cr., Pavelu Moldovanu 10 cr., Mariuca Moldovanu 5 cr., Marthinu 8 cr., Ioanu Sasu 10 cr., Vasiliu Bumbu 5 cr., Elia Besionu 7 cr., Georgiu Simeonu 10 cr., Mihaiu Andronu 5 cr., Ioanu Budusianu 5 cr., Vasiliu Besionu 10 cr., Pavelu Besionu 6 cr., Ionu Rebrisorianu 2 cr., Ionu Cilimonu 5 cr., Mariuca Cilimonu 5 cr., Florica Andronu 5 cr., Vasiliu Lesianu 4 cr., Pavelu Recanu 4 cr., Goritia Jusianu 3 cr., Tóderu Cilimonu 14 cr., Toderu Recanu 6 cr., Ionu alu Nicului 4 cr., Ionu Babora 5 cr., Mihaiu Ferentiu 2 cr., Ionu Georgitia 5 cr., Stefanu Besionu 4 cr., Ioanu Cilimonu 10 cr., Mitru Dorofteiu 3 cr., Nastasia Petri 6 cr., Ioanu Baudenu 10 cr., Ilisie Muresiana 3 cr., Saica Bugerdeanu 2 cr., Goritia Gaboru 5 cr., Dumitru Costenelu 10 cr., Tlorea Cnsimanu 5 cr., Toderu Zegreanu 5 cr., Ioanu Chisiu 5 cr., Ciforu Dohotari 5 cr., Stefanu Rusu 5 cr., Grigoriu Siomfeleanu 4 cr., Stefanu Sasu 10 cr., Mihaiu Rusu 5 cr., Vasiliu Rusu 5 cr., Costanu Cepanariu 10 cr., Dumitru Boariu 10 cr., Georgiu Vermesianu 12 cr., Dumitru Verzariu 6 cr., Dumitru Prislopanu 2 cr., Ionu Costenelu 10 cr., Danila Campianu 5 cr., Jonu Rosiu 10 cr., Dumitru

Muresianu 4 cr., On'a Bojorn 1 cr., Copreanu Dornitia 6 cr., Ionu Moldovanu 30 cr., Zaharie Vartolomeiu 10 cr., Maieru Simeonu 1 cr., Jonu Mihocu 5 cr., V. Sangiorzanu 20 cr., Tóderu Feldrihanu 5 cr., Ionu Ciuzanu 3 cr., Filipu Petringelu 3 cr., Ionu Petritoiu 3 cr., Chisiu 5 cr., Stefanu Moldovanu 10 cr., Maftciu Girigianu 5 cr., Elena Naseudenu 5 cr., Maria Nagy 10 cr., Mitru Ursu 10 cr., Petru Moldovanu 5 cr., Ionu alu Gergelei 4 cr., Pavelu Sangiorzanu 15 cr., Simeonu Irimie 10 cr., Vasiliu Maghiarsianu 10 cr., Mihaiu Dohotari 10 cr., Ioanu Chici 8 cr., Vasiliu Nagy 10 cr., Ioanu Moldovanu 10 cr., Ionu Rosiu 4 cr., Costanu Ternovanu 5 cr., Mitru Mititiu 4 cr., Mihaiu a Vichei 10 cr., Lazaru Ratiu 3 cr., Ionu Nagy 3 cr., Ionu Moldovanu 10 cr., Ona Moldovanu 10 cr., Vasiliu Bileganu 4 cr., Mitru Bileganu 10 cr., Ionu alu Palagichli 5 cr., Costanu Lesianu 4 cr., Ionu Cirila 10 cr., Ionu Feldrihanu 3 cr., Stefanu alu Tomei 10 cr., Ionu Simionu 10 cr., Stefanu Bileganu 10 cr., Mihaiu Feldrihanu 5 cr., Ionu Ternovanu 3 cr., Mitru Onitiu 10 cr., Mihaiu Muresianu 4 cr., Ionu Michiei 4 cr., Runcanu 15 cr., Vasiliu Maghiarusianu 5 cr., Mihaiu alu Florli 10 cr., Stefanu Dohotari 10 cr., Ionu alu Aceului 3 cr., Lazaru Onisioru 1 fl. v. a. N. Bistrai 40 cr., N. N. 22 cr., Ales. Szilasi 1 fl. v. a. Comun'a gr.-cat. Siomfalau 2 fl. v. a. Sum'a totale 18 fl. 70 cr. Subtragandu-se 2 cr. pentru portulu postale, remane sum'a de 18 fl. 50 cr., v. a.

Prin On. D. Adamoviciu d'in Odobesci (Romania) au contribuitu urmatorii DD: Petru Petrovu 5 lei, Pompiliu Popescu 11 lei 75 bani Grigoriu Platone 4 l. 44 b. Ioane Radulescu 5 l., Iacobu Israilescu 4 l., Petru Demitriu 4 l. 44 b., N. J. Grigoriu 4 l., Ales. Baicanu 5 l., Nicolae Georgescu 3 l., Ilie Grünberg 1 l. Doctoru V. Tellemacu 1 l. 75 b., Raluca Tellemacu 12 l., Georgiu Giurcea 2 l., Stefanu Stanciu 11 l. 75 b., Costanu Neagu 2 l., Nicolae Burlanu 4 l. Sum'a totale 90 lei 13 bani.

Procesulu de pressa contra lui Ionu Porutiu in caus'a Tofaleniloru.

In Nr. 5. alu acestui diurnu s'a fostu mentionatu in scurtu pertratata procesulu de pressa, intentatu contra lui Ionu Porutiu, d'in caus'a unui articulu ce lu scrisu si publicat cu ocaziunea esposesiunarei Tofaleniloru. Verdictulu camerei juratiloru d'in Pest'a fu, ca Ionu Porutiu fu dechiaratu in 21. ian. an. curinte, de conturbatoriu alu ordinei si leniscei publice si condamnatu la inchisore de siese lune, la una amenda de 200 fl., spese procesuali si de interprete preste 40 fl. Totu atunei s'a anuciatu, ca Ionu Porutiu insinuare cursu de nullitate contra verdictulu camerei juratiloru si a sentintiei tribunalulu de pressa.

Curtea de cassatiune, pertratandu in 8. februaru recursulu de nullitate, nullificu procedur'a tribunalulu de pressa d'in Pest'a in urm'a motivelor aduse in acelu recursu, si pentru esmiterea unui nou juriu si unei noue judecatorie, subscernu ministeriulu de justitia tote actele relative la acesta afacere.

Asta-di, 4. martiu, primiramu de una data cu resolutiunea curtei de cassatiune de la ministru de justitia prin tribunalulu de pressa urmatoriulu actu, prin care se delega juriulu si tribunalulu de pressa d'in Tirnavia (Nagy-Szombat), pentru pertratata noua a procesulu nostru cassatu:

Copia oficiale

„Ministru regescu magiaru de justitia.

Nr. 336. Presid. min. de just.

„Considerandu ca sectiunea curiei regesci, camoru de cassatiune, prin resolutiunea sa de la 8. febr., Nr. 1054 si 1149, alaturata in copia sub (*), a nullificatu conclusulu camerei juratiloru d'in districtulu de Pest'a, pronuciatu in 21. ian., an. curinte, precum si sentintia tribunalulu de pressa, pronuciata in urm'a conclusulu mentionatu, in procesulu de pressa intentatu prin procurorulu generalu regescu contra lui Ionu Porutiu, locuitoriu in Pest'a si redactoru alu diurnulu „Federatiunea“, d'in caus'a delictulu de conturbare

*) Acesta resolutiune a curtei de cassatiune, d'in caus'a lungime sale, va urma in Nr. viitoriu. Red.

violinta a ordinei si pacci publice: pentru pertratata noua si judecarea acestui procesu, am delegatu pre camera juratiloru si pre tribunalulu de pressa d'in districtulu Tirnaviei (Nagy-Szombat). Provoctu dara pre tribunalulu de pressa ca se incunoscintieze pre partile litiganti despre acesta resolutiune a mea pentru a se poté conforma acestoru dispusetiuni.

Pest'a 16. febr. 1870.

Horváth, m. p.

Tribunalulu de pressa d'in districtulu de Pest'a.

Pentru autenticitatea acestei copie.

Pest'a, 1. mart. 1870.

(L. S.)

Augustu Bartay,

Directoru alu cancelariu tribunalulu de pressa.

Nr. 110. Trib. de pres. 1870.

Acestu mandatu alu ministru regescu magiaru de justitia se ie spre sciintia si dimpreuna cu aculusu seu, adeca resolutiunea sectiunei de cassatiune a curiei regesci magiare, de sub Nr. 1054 si 1149 d'in 1870, se comunica in copia oficiale Magnificentiei Sale Dlui Ioanu Szabó, procurorulu generalu in causele de pressa pentru districtulu de Pest'a si Dlui acusatulu Ionu Porutiu, redactoru alu diurnulu „Federatiunea“.

Pest'a 28 febr. 1870.

Josefu Sarkány

Presedinte alu tribunalulu de pressa pentru districtulu de Pest'a

Noi ne vomu supune cu totu respectulu la totu ace'a ce se face si se va face in privintia nostra in numele justitiei si a legiloru. Ce ne atinge pre noi, suntemu dedati forte bine a ne supune si a suferi consecintiele a ori-ce legi; in acesta privintia, noi amu fi cetatianu bunu si loialu sub ori-ce sisteme de guvernare. Cu tote aceste convictiunile nostre sunt libere de ori-ce pressiune exteriora; aceste convictiuni inca sunt lege, carei-a inca trebuie se ne supunemu. Nu interesele nostre particulari si personali, ci sentimentulu de justitia generale ne silesce a face cãte-va reflexiuni cu privire la procedur'a ce in Ungari'a este in vigore in causele de pressa.

Èca reflexiunile nostre. Juriulu si tribunalulu de pressa d'in Pest'a ne condamna; curtea de cassatiune, nullificandu sentintia condemnatoria, provoaca pre ministru de justitia ca se delege unu altu juriu si unu altu tribunalulu de pressa; ministru magiaru de justitia delega pre juriulu a tribunalulu de pressa d'in Tirnavia pentru nou'u pertratata a procesulu nostru. Se presupunemu ace'a ce e forte posibilu, adeca ca tribunalulu d'in Tirnavia inca va pati totu ace'a ce a patita celu d'in Pest'a si ca ministru de justitia ve trebui se delege era-si unu altu tribunalulu, de esemplu, tribunalulu de pressa d'in Dobritinu.

Se presupunemu, ca tribunalulu d'in Dobritinu, neobservandu procedur'a legale, inca va fi reprobatu prin curtea de cassatiune, si era-si va trebui se se delege unu altu tribunalulu. Apoi totu asié, in infinitum. Èca unu bietu locuitoriu d'in Pest'a este portatu pre la tote tribunalele d'in Ungari'a si nu pote avé mangaiarea de a fi inchisu una data. Intr'adeveru, una asemene justitia nu este justitia ci maltratata si vexata nedrepta, ca se nu dfeemu unu terminu mai aspru. Una asemene justitia nu esiste nece in Chochinchina. Deci, se nu se supere Tofaleni; ei au avutu ferieirea d'a fi esposesiunati prin una singura judecatoria, noi vomu fi portati, probabilminte, pre la tote tribunalele d'in marele imperiu magiaru, fara ca se potemu ajunge in vre-una inchisore, unde se potemu scapá de escesulu justitiei.

Tonulu prin provinci'a Beiusiulu.

(Saratia, sedria si strate noue in combinatiune.)

Pamentulu de ore-candu alu patriei romane, ascunde in sinulu seu atãta multime de sare, ca (dupa calculu ordinariu) in vre-o 2000 de ani ar saturá, ori mai bine sará mancarile toturoru po-

poreloru e u r o p e n e; si, lucru de compatimitu, fiteile maicei crepa de pline, si totu-si fiii ei tangescu lihodi la sinulu ei; se pote ore una atare anomalía? Da, maic'a nostra cea dulce ni se fece mastera; si fii ei d'in alta copulatiune ne cutescu in adinsu d'in bratiile ci; de aici seraci'a nostra fara de margini; poporul, impilatu de frundia si érba, este nevoitu sè manance p a m e n t u — ca vitele — in locu de sare de culina; cu alte cuvinte, sè se sature cu sare de vite, négra ca pe-catele. De câte ori amu vediutu in piati'a Beinsului uscandu in trocuroi sfarmature de acestea, lutu cu sare; de atâte ori ni-a resbitu sufletulu, sciindu că se usca mai a dese ori pentru malaiulu celu sarbedu si cép'a usturoia a poporului.

Celu ce pricepe, ce insemna sarea in gur'a poporului care ajuna ajunurile anului (5), postesce d'ilele septamanei câte doue, un'a d'in bestrani, mai alesu. Lunea-dí pentru grindina, si câte alte d'ile, acelu-a ne va întielege, cu ce bucuria amu primitu scirea — invertindu-ni-se in mani jurnalulu oficialu — despre restatorirea sararici in Beinsiu, cassata d'in 48.

Sedria. Daca vomu considerá, că Domnedien locnesce departe in ceriuri, si că a lasatu dreptatea in manele omenilor, si că apoi dreptatea este asié precum o facu omenii; ni poteme éra-si gratulá pana un'a al'a, că adi-mani dreptatea, sedria judiciaria, va sè se mute, departe d'in Oradea-Mare, a casa intre noi, in fruntea provinciei in Beinsiu. Beinsiu, cu cerculu sèu, a reclamatu de nenumerate ori dupa sedria, dupa dreptulu sèu; inse totu-de-un'a a datu in pedece, că-ci la domni d'in Oradea li veneá mai bine la socotela, ca muntele se merga la ei, decâtu se vina fei la munte; sèu, candu veneau si dni'loru, drosica stralucita si clopotielele erau semnulu t'petului de doreri. Dupa informatiunile mai noue, întrebarea sedriei este a prope a se deslegá. Cerculu întregu, in frunte cu trei barbati de incredere — fara osebire de partide — a naintatu de curendu rogare la guvern in acést'a privint'a; si, precum se aude, atátu la comitatu, cum si la guvern, tandem rogarea si-a aflatu resunetulu cuviintiosu.

Éca asié, cu incetulu, tote cuiburile parasite recasciga câte ce-va din ce au perditu, întielegemu din ce li s'a rapitu; dicemu ce-va in adinsu, pentru că la romani tote se incepu de la „coda in toporisce“; antái s'are, apoi sedria, mai apoi districtu si episcopatu; cari tote le-amu avutu odiniora. (Cu tempu academia de drepturi.)

Drumuri noue. In combinatiune cu aceste prospecte, trebuie se mentionamu si opintirile cercului ce le face de atát'a amaru de tempu pentru căile de comunicatiune. Nainte de tote se insemnamu bine, provinci'a Beinsului semena multu cu o sacristia, plina de bunetáti, inse n'are decâtu una usia in baserica, spre tiera; si bunetátile ei jacu in mane morte, in manele baserice; avemu petre, varu, feru, carbune, marmura, argintu, si intunerecu de paduri; si ce se vedi? lucru romanescu: casele ni sunt babure neva ruite, sculele s'apain toporisce, banii scortie, foculu r'achita; tote acestea pentru că suntemu inchisi de lume, ca la spatele lui Ddieu, pentru că comitatulu nu s'a ingrigitu de drumuri noue, ci a totu carpitu unulu vechiu, absorbindu-se ast-felu 100 de mfi a le poporului, incasate d'in 48 incoce, sub rubric'a: Rescu mperare a de la lucrările comune, pre langa 100 mii d'ile de lucru cu jugulu si manele. (Apoi sè vedi, cum se manipuléza la noi v'armeg'ia!!!) Dar se audi si minune: inca in anulu acestu-a se deschide de la Oradea strat'a ferata resaríténa, éra cea apusena se lucra cu adinsu; deci asié, cei ce vedu mai departe, jidani si proprietarii se misca in ruptulu capului, se sploateze d'in sinulu nostru tesaurulu codrilor si alu muntiloru. Pana acum done consortiuri au legatu contractu cu dominiulu episcopescu pentru unu restempu de 12—15 ani, cu pretiulu la anu de 20 mii fl., ca sè monopolisese grindielele, scandurele, sfindilele, s. c. l.; cu aceste-a in legatura, se sustiene scirea, că provinci'a Beinsiu-Padurea-Craiesca-Alesdu, ori provinci'a Beinsiu-Valea-Iadului-Feketetánu se va impreună prin unu drumu nou, cu strat'a ferata resaríténa Oradea-Clusiu. Noi d'in partea nostra vedemu cu ochii, că lini'a cést'a d'in urma e mai usiora, mai scurta si mai cuscopu pentru a ne apropiá cu Ardealulu, unde pana acum comunicamu prin Oradea, (incungiuru infricosiatu;) fiindu că nu intempina pedece de câtu la comun'a Beinsiele; de acolo se pote inaintá in draga voia. Alaturéa drumulu acestu-a de 5—6 ore va trebui a se radicá si olinia telegrafica; pentru că statulu are detoriatia suprema facia cu o provincia

neglesa de statu; cu atátu mai virtosu, că d'in padurile nostre s'au radica mfi si mfi de stálpit telegrafici si straturi cailoru ferate. Pentru lini'a cea d'antáia, carea cade mai la in-de-mana Ceicaniiloru, s'a facutu pana acum si arc-tare la Comitatu, cu subcrierile mai multoru dieci de comune. (Acolo este cine se misce, nu ca si in Beinsiu). Chiaru precum suntemu inchisi de cátra Ardealu prin munti, asié suntemu margiuti de cátra campi'a Ungariei (Aradu-Giula) prin codri adunci; apoi noi cesti fara bucate, nu suntemu buni fara campi'a in-de-mana; si, lucru dorerosu, drumurile nostre spre campi'a jacu in stadiulu primitivu; petrele si lemnele cadu pre noi, si totu-si provinci'a Beinsului n'are drumu la Giula si Aradu, cui i-place, mérga pre la Orade-Solnocu-Segedinu, cum fécere unii beinsieni si la térgulu d'in urma. Fia-ne inse de ajunsu a sci, că si in stang'a se intempla ce-va: precum audímu, de la Ursadu pana la Cerméiu, se lucra unu potlogu nou in tersitur'a vechia. Noi inse cátra Aradu am avé lini'a mai drépta: Beinsiu-Belu; ori prin o diversiune agera d'in calea Zarandulu pre sub polele Momei sè ne unimu cu drumulu celu bunu alu Crisului-Albu. Se mai vorbesce, cum că plecandu strat'a ferata Oradea-Clusiu in folosulu publicu, delegenti'a indata si-va luá dreptiunea cátra Beinsiu-Zarandu-Dev'a; pré bine, mai nainte inse trebuie carpite drumurile; alesu scoborulu de la Délulu-Mare in Zarandu; altéu delegenti'a se va sufnumai trasa prin biboli si atunci cu dreptu cuventu o vomu numi „negligenti'a“

Valeriu Publicola.

Camer'a representantiloru Ungariei.

(Urmare.)

In siedinti'a dela 18. febr., dupa ceremonialulu indatinatu, Jos. Madarász interpeloza pre ministrulu de comunicatiune in privint'a unor contracte relative la regulara fluviiloru Tibiscu, Bodrogh, etc., si cere ca, inainte de inchiairea contractelor, sè se presinte scrisorile necesarie. — Se va comunicá ministrului respectivu.

Mocsáry dice că autonomi'a basericei catolice este imposibila, pana candu catolicii mireni nu si-voru alege insi-si preutii si toti prepusii lor basericesci, si pana ce nu se va abrogá celibatul. In privint'a averei enorme, carea se afla in manele prelatiloru, sunt necesarie reforme radicali, că-ci altminte mireni nu voru poté avé nece candu influint'a ce li compete. In lips'a acestoru recerintie, dice oratorele, autonomi'a catoliciloru nu este decâtu una mistificatiune publica. Combate pre ministrulu de culte, d'in caus'a că se lasa a fi condusu de ierarcia si că in manipulatiunea venitariloru intercalarie procede dupa concordatu.

M. Horváth face propunerea, sè se esmita una comisiune d'in sinulu camerei pentru a esamina natur'a juridica a fundatiuniloru administrate pana acuma prin ministerulu de culte.

Col. Ghyez y presinta unu proiectu de conclusu, in care cere, ca documintele relative la originea, scopulu si destinatiunea diferiteloru fundatiuni administrate prin ministerulu de culte, sè se substerna dietei câtu mai curendu.

Mauritiu Jókay dorece sè se chiarifice cestiunea fundatiuniloru, si a nume câtu compete d'in fundulu religiosu unei-a sèu altei-a d'intre confesiuni si câtu compete tieriei? Combatendu pre Wahrmanu, dice, că constituirea congresului israelitu nu a fostu corecta, că-ci nu se scie, pré care dogma s'a basatu, pre cea vechia, numita Schulchen-Aruch, sèu pre cea noua?

Eötvös, min., recunosce, că afacerile insrate de oratorii precedenti sunt de mare importantia, inse, nefindu la ordenea dilei, camer'a nu le pote decide de asta data. Dreptu că congresulu israelitu s'a basatu pre una lege electorala octroata, inse acést'a pote fi stramutata de ori-care congresu ce va urmá.

Ed. Zsedényi spriginesce pre Ghyez y si cere, ca ministrulu sè substerna dietei tote socotielele.

Adalb. Németh dice că educatiunea preutiloru este defectuosa si că seminariile impedeza cugetarea libera. Condamna stol'a pentru botezári, cumuné si ingropatiuni; cere stergerea celibatulu, că-ci numai asié va poté fi preutul membru folositoriu nu numai alu basericei, ci si alu societáti; reclama secularisarea bunuriloru eclesiastice.

Demitr. Horváth dice că fundatiunea pentru studie este religiosa, că-ci s'a facutu d'in banurile miscatorie si nemiscatorie ale ordului jesutiloru. Spriginesce propunerea lui Mih. Horváth.

In siedinti'a dela 19. febr., dupa autenticare si dupa presintarea mai multoru petitiuni, min. Mikó respunde la una interpelatiune a lui Madarász, mentionata mai susu. P. O'dody presinta raportulu comisiunei de 7, esmisa pentru esaminarea socotelor finali. — Se va tipari.

Salom. Gajzágó spune că la ordenea dilei este raportulu comisiunei de imunitate relativu la estraditiunea deputatiloru Berzenczey, Rákóczy si Miletics; roga camer'a, ca acésta cestiune sè se pertrateze in siedintia inchisa. — Presedintele enuncia conclusulu, că la 12 ore siedinti'a publica se va inchide. — Petitiunea in caus'a politecnicalu se dá ministrului pentru a o studiá cu de-a-d'insulu si pentru a espune camerei parerea sa. — Urmeza desbaterea budgetulu pentru ministerulu de culte. Jos. Madarász voiesce realisarea principiulu „baserica libera in statu liberu.“ Tier'a trebuie sè sacrifice câtu mai multu in favorulu instructiunei poporului. — I. Paczoly dice, că educatiunea ce se dá junimei catolice nu este periculosa; averea diferiteloru orduri nu se pote confiscá; fia-care confessiune are dreptulu d'a dispune liberu de fondurile sale, fara ca diet'a sè se pota mestecá in afacerile confesiuniloru, că-ci altminte autonomi'a loru ar' fi illusoria. Elu dorece asisderia, ca natur'a fundatiuniloru sè se determine prin una comisiune, inse fara ca diet'a sè pronuncie sentintia sa definitiva in acésta cestiune.

La 12 ore, siedinti'a devenindu inchisa, s'a desbatutu raportulu comisiunei de imunitate, relativu la estraditiunea deputatiloru Berzenczey, Rákóczy si Miletics. S'a satoritu, ca cesti doi d'in urma sè fia estradati, éra celu d'antáiu nu. Decisiunea se va enuncia in siedinti'a publica urmatoria.

In siedinti'a dela 21. febr. comisiunea verificatoria anuncia, că a verificatu pre deputatulu Friedericu Harkányi, rezervandu-se terminulu legalu de 30 zile. — Cont. Ionu Bethlen propune, ca, sub decarsulu desbaterei budgetulu, camer'a sè tiena, in tota d'fua, siedintie dela 10 ore demaneti'a pana la 4 d. m.

Jos. Madarász presinta una contra-propunere, conformu carei a siedintie sè se tiena dela 8 ore demaneti'a pana la 2 d. m. Balt. Horváth voiesce ca siedintie sè se tiena dela 9—3. ore. Col. Tisza nu primesce nece una d'in propunerile presintate, ci presinta un'a a patr'a, conformu carei a siedintie sè se tiena demaneti'a dela 10—2 orei s'era dela 5—7. — Presedintele submitte la votu propunerile d'in cestiune; si, neobtienedu nece un'a majoritatea voturiloru, presedintele se dechiara in favorulu praccsi observate pana acuma.

La ordenea dilei urmeza votarea a supr'a raportulu comisiunei de imunitate si rezultatulu e, că majoritatea respinge estradarea deputatulu Ladislau Berzenczey, éra deputati Ionu Rákóczy si Svetozaru Miletics fure estradati, celu d'antáiu cu unanimitate, éra alu doilea cu majoritate de voturi.

Urmeza la ordenea dilei continuarea desbaterei generale a supr'a budgetulu ministrului de culte si instructiune publica.

In siedinti'a dela 22. febr. Ladislau Buteanu adreseza ministrului cultelor si instructiunei publice urmatori'a interpelatiune: Are de cugetu dlu ministru a dá ocaziune greco-catoliciloru pentru a se intruni in unu congresu provincialu pentru constituirea autonomieiloru? — Se va comunicá ministrului concernita

Trecundu-se la ordenea dilei, se continua desbaterea generale a supr'a budgetulu ministrului de culte si instructiunea publica.

Minist. Eötvös presinta camerei legea sanctiunata, relativa la reinfintiarea tribunalorlu pentru bursele de comerci si efecte, carea se si publicá.

In siedinti'a dela 23. febr. se continua desbaterea generale asupr'a budgetulu ministrului de culte si instructiunea publica, si se pune pre biurulu camerei urmatoriulu:

Projectu de conclusu.

Considerandu, că, conformu §-lui 17. art. XLIV. d'in 1868, ministrulu instructiunei publice e indetoratu se despuna, ca cetatiani patriei, tiena-se ei de ori-care natiunalitate, aflandu-se la olalta in masse mai mari, se-si pota procurá, in institutele de statu, in limb'a loru materna educatiunea pana la gradulu trecerei la studiile mai inalte academice; — considerandu, că asemenea institute de statu pentru invetiamentu lip-sescu tocmái in provincie, unde cetatiani nemagiari ai patriei, conformu despositiunei legi citate, s'aru poté calificá in limb'a loru materna; — considerandu, că ordenatiunea memorata; in lips'a baniloru receruti, nice nu s'aru poté executá in institutele de statu ce existu in provinciele interesate, — dar' institutele aceste nice nu potu fi indetorate se o esecute; — considerandu că ministrulu de instructiune n'a facutu pana acum nice una despositiune, pentru ca cetatiani de natiunalitate nemagiara se se pota calificá in limb'a loru materna, ba dsa nu propune nice in budgetulu an. 1870 votarea unei sume sub titlulu d'in cestiune; — considerandu, in fine, că eficacitatea instructiunei publice, — carea este unulu d'intre principale scopuri ale statulu, cu privire la cultura generale, — se pote mediuloci mai alesu prin procurarea modulu si a ocaziunei pentru ca fia-

care cetatiani s'ă fia instruiti si educati in limb'a sa materna in tote cunoscintele necesare:

Camera s'ă enuncie concludu, c'ă ministrulu instructiunei publice este indramatu, conformu despusetiunei §-lui 17 art. XLIV. 1868 ca toti cetatiani patriei s'ă se califice in limb'a loru materna, — s'ă conchiamă una comisiune de specialitate d'in natiunalit'ăile provinciilor respective, si, ascultandu opiniunea acelei-a cu privire la locurile, unde si la instituttele ce aru fi a se infiint'ă in interesulu cetatianilor de natiunalit'ăi diferite, s'ă faca, inea in anulul acestu-a, despusetiunile necesare in respectulu acestu-a. — Pentru promoverea instructiunei publice in directiunea acest'ă, camera declara c'ă e gata a vot'ă unu creditu suplentu pentru acoperirea speselor necesare pana la votarea bugetului anulului venitoriu.

Pest'a, 16 februaru, 1870.

Sigismundu Popoviciu, m. pr.
deputat.

Lu spriginescu: Ionu Cucu m. p. deput. cerc. Tasnadu, Aurelu Maniu m. p., Petru Mihali m. p., Vincentiu Bogdanu m. p., Lazaru Ionescu m. p. deputatu, Demetriu Ionescu m. p. deput. cerc. de Beinsiu, Emericu B. Stanescu m. p., Iosifu Hodosiu m. pr., deputatu, Sig. Borlea m. p., Lad. Butoanu m. p., Ant. Mocioni m. p., Sandru Mocioni m. p., Georgiu Mocioni m. p., Vincentiu Babesiu m. p., Eugemu Mocioni m. p.

Dupa presentarea proiectului premisu, Dlu deput. Aur. Maniu si-retrage proiectulu s'ău de concludu presentata mai inainte presidiului, care lu las'ămu s'ă urmezefaci:

Proiectu de concludu pentru escutarea §-loru 17 si 18 art. 44 d'in 1868.

Conformu §-loru 17 si 18 art. 44 d'in 1868, ministrulu instructiunei publice este insarcinat: 1) ca s'ă faca tote despusetiunile necesare pentru ca, in instituttele existente in provinciile locnite in mare parte de romani, studiile s'ă se propuna, inea in an. cur. 1870, si in limb'a romana; 2) ca procurandu-si datele necesare, s'ă despusa, conformu trebuintilor, ca s'ă se infiinteze, in mai multe provincie ale tiei, gimnasie, dar' mai vertosu scole reale si unu institutu realu superioru, in cari limb'a propunerei s'ă fia cea roman'ă, er' speșele necesare pentru scopurile aceste s'ă se suscepa in bugetulu an. ven. 1871.

Pest'a 15 febr. 1870.

Aureliu Maniu m. pr.
deput. cerc. Fagetu, cott. Carasiu.

Cuventulu finale e alu ministrului Eșt'ă, si cu acest'ă se termina desbaterea generală a sup'ă bugetului d'in costiuene, primindu se de basa pentru desbaterea specială.

In s'ădintia d'ă la 24 febr. s'ă susceptu desbaterea specială a sup'ă bugetului ministerului de culte si instructiunea publică. Comisiunea financiară propune s'ă se sterga 900 fl. d'in sum'a destinată pentru administrarea centrală, recomandandu camerei adoptarea sumei de 243,857 fl.

Carolus Szathm'ary presinta una motiune, conformu carei-a personalulu administratiunii ministerului de culte si instructiunea publică s'ă se considere de interimalu pana la organizarea definitivă a ministerului, si s'ă nu aiba dreptu la pensiuni. — Camera primesece sum'a preliminară, respingundu motiunea lui Szathm'ary.

Se admite in desbaterea camerei pusetiunea relativă la scopuri beserecesci, preliminară cu 290,000 fl. Paulu Ny'ary propune, ca sum'a acest'ă s'ă se transpuna d'in recerintiele ordinari in cele estra-ordinarie. — Gr. G. Sim'ăy doresce s'ă se suscepa in bugetu 12,000 fl. pentru beserec'ă catolică de ritulu arm'ănu.

Vincentiu Babesiu: Considerandu, c'ă salariulu episcopiloru romani face numai 3—4000 fl.; considerandu, c'ă cerculu de activitate alu consistorieloru e forte mare, era oficialii loru nu sunt prevediuti cu salarie, propune, ca sum'a de 80,000 fl. destinată pentru ajutorarea beserecei orientale s'ă se sporesca la 120,000 fl.

Ludov. Moc's'ary si Balt. Hal'asz partinescu propunerea lui Ny'ary. — Svet. Miletics spriginese amendementulu lui Babesiu, inse doresce, ca sum'a acest'ă s'ă se imparta intre metropol'ă romna si serba, despartite pre cale legale, ai s'ă se suscepa in bugetu.

Col. Tisza nu pote sprigini nece unu amendementu carele dispune, ca sumele singurateceloru pusetiuni s'ă se sporesca. Principiulu dnei sale e, ca camera s'ă invite pre ministru pentru a face imbunet'ăiri cu privire la unele pusetiuni, era sum'a trebuș s'ă o detiermuresca ministrulu.

Ales. Mocioni e gata s'ă adopte principiulu pronunțiatu de Tisza, era amendementulu lui Babesiu lu modifica estmodu: Camera indrumaza pre ministru, ca, convingundu-se despre necesitatea sporirei ajutorarei, precum si despre impregiurarea cum are s'ă se intemple acest'ă, la tempulu s'ău s'ă c'ăra dela camera unu creditu suplentu. Adresandu-se c'ătra Tisza spune, c'ă nu este vorb'ă despre salariile preutiloru, ci despre speșele necesare consistorieloru si organizării autonomiei.

Camera adopta propunerea lui Ny'ary, era pre a

lui Babesiu o respinge. Dupa ace'a se primesece titulu relativu la instructiunea publică, preliminaru cu 274,000 fl. v. a.

In s'ădintia d'ă la 25. febr. se primesece sum'a de 205,840 fl. pentru inspectoratele scolare. Dupa ace'a se pune in desbaterea camerei titulu alu IV., relativu la universitatea reg. ungresca, specificatu in modulu urmatoriu: recerintie 301,102 fl., acoperiri 212,011 fl., restulu de solvitu 89,091 fl.

Car. Szathm'ary vorbesce in favorulu amendementulu s'ău presintatu in un'a d'in s'ădintiele trecute, relativu la infiintarea unei catedre ordinari de homeopatia la facultatea de medicina

In s'ădintia d'ă la 26. febr. presedintele anuncia c'ă deputatii Stanescu si Bogdanovicu sunt verificati definitiv, ce ora-ce in terminulu legalu de 30 zile nu s'ă presintatu nece unu petitiune contra aligerii loru. — Se continua discutiunea a sup'ă amendementulu lui Szathm'ary, si dupa ce vorbira mai multi deputati d'in drept'ă si stang'ă, majoritatea camerei primesece amendementulu lui Szathm'ary. Dupa ace'a se primesece tote pusetiunile d'in rubric'ă I a titlului relativu la universitatea d'in Pest'a. — In fine se voteza rubric'ă II a titlului. La rubric'ă III, relativu la recerintiele politecniculu d'in Bud'a, preliminaru cu 82,837 fl., Em. Iv'ank'a presinta unu proiectu de concludu, care dispune radicarea unui edificiu pentru politecnicu in Pest'a mai de parte s'ă se aduca d'in strainetate profesori capabili si s'ă se sporesca stipendiile. — Submitendu-se la votu, camera lu primesece in principiu.

In s'ădintia d'ă la 28. febr. se voteze rubric'ă III relativu la recerintiele politecniculu d'in Bud'a La rubric'ă I. despre academi'a d'in Sabiu, preliminaru cu 17,550 fl. v. a., Ladisl. Berzenz'ey intreba pre ministrulu instructiunei, pentru ce limb'a de propunere la academi'a d'in Sabiu e cea germană, si pentru ce contragu profasorii de acolo salarie mai mari dec'ătu profesorii de la celelalte academie d'in Ungari'a si Transilvani'a?

Jos. Hodosiu. Onorabila camera, S'ă d'ăsu c'ă la academi'a de drepturi d'in Sabiu limb'a instructiunei este cea germană, si s'ă facutu imputatiunii ministrului de instructiune publică, c'ă: cumu este acest'ă? si pentru ce nu a introdusu si acolo limb'a magiara?

E faptu domniloru, si nu se pote neg'ă, c'ă la academi'a din Sabiu limb'a instructiunei este limb'a germană; dar' erasi e fapta c'ă in academi'a din Clusiu studiile se propunu in limb'a magiara. Eu nici intrun'a nici intr'alt'a nu vedu violare de lege. Eu asi'ă credu, ba sci'u, c'ă at'ătu academi'a de drepturi din Clusiu c'ătu si cea din Sabiu sunt instituttele publice de stat; er' in Transilvani'a, dupa impregiurările si legile de acolo, in astfelu de instituttele limb'a instructiunei trebe s'ă fia: roman'ă, magiara si german'ă de asemenea. Eu cugetu domniloru, ca pentru a delatur'ă pe viitoriu ori ce dubietate si a incungiu'ă ori ce reclamu, ar' fi mai consultu si mai cu scopu dacă chiaru cu acest'ă ocaziune s'ar' enunț'ă si onorabil'ă camera, c'ă: in academi'a de drepturi at'ătu din Clusiu c'ătu si in cea din Sabiu, limba instructiunei este limb'a romana, magiara si germană (Contradiceri. Strigari: nu se tiene de lucru!) Amu onore a face acest'ă propunere si in scrisu.

Notariulu cetesce: „Camera enuncia, c'ă: in academi'a de drepturi din Sabiu si din Clusiu, fiindu aceste instituttele publice de stat, limb'a prelegeriloru pote fi at'ătu cea romana c'ătu cea magiara si germană (Strigari: nu primimu!)

Sigismundu Popu la desbaterea bugetului pentru gimnasiulu de stat din Sabiu face propunerea c'ă in acelu gimnasiu studiile s'ă se propuna si in limb'a romana.

Presedintele observa c'ă dupa unu precedentu alu camerei acest'ă propunere nu se pote lu'ă acumu in discutiune ei numai atunci candu ministrulu de culte si instructiune publică va subserne pojectulu de lege in privint'ă gimnasiiloru.

Jos. Hodosiu. Amu s'ă facu o observare la cuvintele domnului presedinte, din cari s'ar' ved'ă ca acest'ă propunere a condeputatulu S. Popu ar' fi cadiutu (strigari: n'a cadiutu) Cu at'ătu mai bine. Eu inse nu sunt de opiniunea presedintelui, c'ă acea propunere nu s'ar' pot'ă discuta chiaru acumu. Eu asi'ă sci'u c'ă la discutiunea bugetului pote fia-care deputatu la positiunea unde va afl'ă de lipsa s'ă-si eprima dorint'ă si s'ă faca propunere, care s'ă se discuta numai dec'ătu. Acest'ă s'ă facutu si pan acumu la mai multe rubrice s'ău positiuni at'ătu din bugetulu de sub discutiune c'ătu si la bugetele discutate si adoptate degi'ă. Asi'ă candu dlu presedinte se provoca la precedentie, si eu me provocu la precedentie; si prin urmare din acelu casu precedentu c'ă propunerea mea in privint'ă limbei instructiunei in academiile din Sabiu si Clusiu a cadiutu, nu urm'ăza c'ă propunerea lui S. Popu s'ă cada s'ău nici macar s'ă se p'ăta lu'ă in discutiune. Eu partinescu propunerea lui S. Popu, si ceru votare (sgomotu.)

Discutiunea asupra propunerei lui S. Popu se amena pana la subsernerea proiectulu de lege in privint'ă gimnasiiloru.

G. V'arady la discutiunea despre subventiunea gimnasiului din Brasiovu propune a s'ă reinnoi acea con-

cluziune a camerei trecute, de a av'ă ministrulu dreptulu de a numi prfessori la acelu gimnasiu.

Jos. Hodosiu. Nu sunt de opiniunea dlu Varady, c'ă dacă se impartescesc gimnasiulu din Brasiovu in adjutoriu dela statu, ministrulu s'ă aiba dreptulu a numi profesori la acelu institutu. Si io, dacă mi aducu bine aminte, asi'ă sci'u c'ă in privint'ă ast'ă camera n'are nici-o concluziune. Eu mi aducu aminte numai at'ătu, si nici c'ă este mai multu, c'ă la discutiunea bugetului anulului trecut, s'ă manifestatu numai dorint'ă de a ved'ă pe ministrulu, c'ă pentru subventionarea de la statu a gimnasiului din Brasiovu, elu numesece si profesori acolo. Dar acest'ă domniloru ar' insemn'ă a cal'ă in picior'ă statutele acelu gimnasiu, ar' insemn'ă a se mestec'ă statulu in instituttele fundate de particulari, si cu timpu a le monopolis'ă t'ăte. Eu diu d'ăra, c'ă statulu n'are dreptu a se mestec'ă prin numiri de profesori la acele instituttele de invetiamentu cari nu sunt fundate de statu, si n'are dreptu de a se mestec'ă nici chiaru atunci candu acele instituttele s'ar' impartesi in subventiuni dela Statu. Afara de acea domniloru, io asi'ă sunt informatu c'ă sub astfelu de conditiuni gimnasiulu din Brasiovu nici n'ar' primi subventiuni se fia ele anca si mai mari de cumu sunt cele 4000 fl. ce se vedu preliminaru in bugetu (sgomotu).

De almitiere aceste le-amu observatu numai la cele dise de dlu Varady. Scopulu pentru care amu luat cuventulu este, c'ă vreu se facu unu amendamentu in privint'ă numirei gimnasiului. Inainte inse de a'mi face amendamentulu, trebe se ceru o deslucire dela dlu ministru de culte si instructiune publică. Mi pare reu ca convers'ăza cu Varady si nu asculta (strigari. la locu, s'ăudimu). Eu ceru deslucire dela dlu ministru se 'mi spuna: care gimnasiu din Brasiovu se intielege aci la rubric'ă 10? Aci se dice numai at'ătu „pentru gimnasiulu din Brasiovu“. Eu inse asi'ă sci'u c'ă in Brasiovu sunt trei gimnasie, alu catoliciloru, alu sasiloru si alu romaniloru. Pe care lu intielege dlu ministru aci?

G. T'annarky secretariu de statu la ministerulu de instructiune publică da acea deslucire c'ă aci se intielege gimnasiulu romanu.

Jos. Hodosiu. Atunci me rogu s'ă se puna apriatu; si in urm'ă deslucirei ce mi-a datu dlu secretariu de statu, pentru incungiu'ărea a ori ce dubietate, facu amendementulu ca la acest'ă rubrică s'ă se dica: „pentru gimnasiulu romanu din Brasiovu.“

V. Babesiu partinescu propunerea lui Hodosiu, care in urma cu o mica majoritate de voturi se si primesece: (Cea dant'ăiu propunere a lui Hodosiu ce s'ă primitu in diet'ă Ungariiei. Red.)

La rubric'ă pentru preparandie ia cuventulu

Jos. Hodosiu. Onorabila camera, dlu ministru de culte si instructiune publică in cuventarea sa tienuta in un'a din zilele trecute a d'ăsu c'ă in a. 1869 s'ă infiintiatu 5 preparandie, si c'ă in a. 1870 se voru mai infiint'ă 8. N'am nimica in contra acest'ă; dar trebe s'ă insemnu si s'ă intrebu c'ă: unde s'au infiintiatu, unde se voru infiint'ă, si ce felu de preparandie voru fi aceste? Totu preparandie magiare voru fi ele, s'ău si romane? io asi'ă sci'u ca in preparandie se prepara si se crescu docteni, cari se invetie in scolele populari s'ău confessionali, s'ău si in alte instituttele mai inalte; astfelu de scole si instituttele inse sunt si romanesce, in ele se invet'ă romanescu prin urmare artrebu s'ă esista, s'ă se infiinteze si preparandie romanesce; precumu trebe se se infiintiere preparandie serbesce, magiare, nemtiesce si altele pentru t'ăte limbele natiuniloru tiei, c'ăci numai asi'ă se va face destulu legei care dice ca poporul se fia educatu si instruitu in limb'a propria. Din aceste considerante facu propunerea ca „ministrulu de culte si instructiune publică intru infiintarea preparandieloru se urmezce spiritulu si prescriptulu §-lui 17. alu articolulu de lege 44. dela a. 1868“. Eca depunu la burou propunerea mea.

Notariulu cetesce acest'ă propunere.

(va urm'ă)

Bihari'a 20 fauru 1870.

Membrii partitulu natiunalu d'in prefectur'ă Bihariei au fostu conchiamati la conferintia pre 28 jan. a. c. dar, neinfaciandu-se in numeru recerutu, s'ă decisu a se conchiam'ă pre alta data, intr'unu tempu mai favorabilu. Este nu numai de doritu ci una necesitate absolută, ca s'ă se consolid'ămu si s'ă d'ămu semne de vi'ătia, ca privilegiatii nostri politici s'ă v'ădia, c'ă dacă adimane pasiescupre terenulu trialismulu, voru fi siliti s'ă joci si hor'ă federalismulu generalu, adeca alu poporeloru d'in acest'ă patriă a nostra; c'ă-ce pana atunci nu e pace ci numai focu sub spudia.

Suntemu in starea placuta de a face cunoscutu, c'ă ofertele pentru institutulu romanu de fete proiectatu in Oradea-Mare, se aduna de-si in sumultie modeste. D'in listele de lotaria (c'ăte cu 18 fl.) au sositu: 2 de la Pest'a, 2 d'in Aradu, 1 de la Beinsiu, 4 sunt subserise in locu. D'in celele de lotaria se sper'ăza preste totu una suma de 600 fl. Ofertele facute de-a-dreptulu, cu doue incunoscint'ăiri d'in provincie, se urca la 400 fl. Deci se pote sper'ă, c'ă in an. acestu-a se va adun'ă unu capitalu de vre-o 2000 fl. D'ăe D'dieu s'ă fia asi'ă!

Padurile de bradu d'in dominiul episcopesc de la Beinsiu date pana acum in arenda comunelor, respective romanilor submunteni, cari facundu d'in ele scandure si grinde le transportau pana la Bichisiu si se negutiatoriau cu ele, asta-di — precum se vorbeste — sunt luate din manile romanilor si date pre 6 sau 10 ani unei societati nemtiesci seu gidovesci d'in Vien'a, cari voru face apoi monopolu atatu d'in materialul de lemne catu si cu lucrul si carausia bietiloru sateni romani, cari n'au alta maiestria nice pamenturi. Se vina inca si comasatiunea, apoi vomu vedè si pre aici casuri ca alu Tofaleniloru cu acea deosebire, ca aici insu-si poperulu va fi silitu se-si lase vetrele, neavendu d'in ce si cu ce se hranit.

Credemu, ca guvernulu va ratificã contractulu de arenda, ca-ci satele d'in dominiul Beinsiuului sunt romane, apoi publiculu romanu va mai poté face colecte pentru ele in casu de lipsa....

Afaceriscolastece.

Estrasu d'in protocolulu sedintiei sinodului protopopescu, tinentu in 25 Ianuarie 1870, in protopopiatulu g. cat. alu Sabialui:

I. Protop. resp. I. V. Rusu deschide sinodulu prin una cuventare corespunditoria si, dupa ce se alege unu notariu ad hoc, se procede la conscrierea membriloru de facia, d'in carea se vede, ca s'au infacisiatu la sinodu 19 insi d'intre precatime si 36 insi d'intre reprezentantii comunelor baser., cu totii 55 insi.

II. Dupa aceste, presedintele, aretandu, ca senatele scol. comunali seu parociali s'a alesu degia si constituitu in tote acele parocie, ce au poporu in mesura receruta pentru a poté dotã si sustiene câte una scola poporala confesiunala: provoca pre notariulu ad hoc, ca se de cetera a celei partii d'in ordonatiunea metrop. dto 25 Octobrie 1869 nr. 2112 lit. B., carea se referesce la alegerea si constituirea senatulu scol. districtualu si contine agendele aceluia. Se staveresce totodata de principiu, ca, cu privire la alegerea numitulu senatu scol., 1) se se ie in deosebita consideratiune zelulu, capacitate a si calificatiunea membriloru alegundi; b) ca membrii (12 ordenari, 6 suplenti si 1 notariu: $\frac{2}{3}$ mireni si $\frac{1}{3}$ preuti) se se aléga, precãtu se póte, d'in tote partile protopopiatulu estensu, ca, asié, acei-a se-si póta impleni, cu mai multa inlesnire si cu mai pucine spese, detorintia de a stã in atingere continua cu senatele scol. comunali seu parociali si de a visitã catu mai desu scolele poporale, raportandu apoi, despre starea aceluia, in sedintiele senatulu scol. districtualu

III. Deci, conformu principiulu espusu mai susu, membrii sinodulu protop., purcediendu la alegerea cestiunatulu senatu scol. district., devenira alesi cu unanimitate urmatorii: Protopopulu respect., ca presedinte, conformu ordonatiunei metr., nu fir supusu alegerei; de membrii ord. se alésera d'intre mireni DD: 1) Paulu Dunca, cons. gub. pens., 2) baronu Davidu Ursu, colonelu pens., 3) Ioanu Tulbasu, secret. finan., 4) Ionu Bradu, capit. in pens., 5) Vasilie Ardeleanu, oficialu in pens., 6) Ioanu Papiu, direct. scolei norm. in Orlatu, 7) Sam. Spineanu, prof. II. in Orlatu, 8) Iffoniu Stoiã, curatoru I. in Vestemu; suplenti d'intre mireni: 9) Moise D'arabantiu, membru com. baser. si propriet. in Vestemu, 10) Ioachimu Aaronu, propr. in Bui'a, 11) Ioanu Bela, notariu com. in Ghisat'a-de-Susu, 12) Ioanu Voicu, docentu com. in Gur'a-Riului; membrii ordenari d'intre preoti DD: 13) Petru Bradu, paroc in Orlatu, 14) Demetru Cutaanu, par. in Secadate, 15) Ioanu Velteanu, par. in Ghisat'a, 16) Ioanu Deacu, par. in Calvasseru (Recea?); suplenti: 17) Ioanu Popu, par. in Visocna, 18) Teodoru Comanu, par. in Vestemu, 19) notariu senatulu scol. Demetru Munteanu, practicantulu judecãtorescu.

Pentru casulu, candu ore-care d'intre membrii alesi, d'in motive fundate, n'ar' poté se primésca acésta insarcinare onorifica, seu stramutandu-se de aici cu locuintia ar' cautã se ab-dica, s'a decisu, ca senatulu scol. existentu, in atari casuri, se póta substitui alti membri in loculu acelu ce ar' ab-dice, pana la alta adunare eparciale, si se raporteze despre acésta proxime adunãri eparciale protop.

Senatulu scol. dechiandu-se de alesu si constituitu, sinodulu purcede la pertactarea altoru obiecte scol. puse in ordenea dilei.

IV. Se cetesce unu proiectu relativu la imbunetatiunea stãrei materiale a scoleloru poporale d'in resp. protopopiatu. Se decide, ca, de si acestu proiectu se comucase mai inainte senatelor scol. com. pentru studiare, esamenare si opinare sinodulu prot., considerandu scurttimea tempului, totu-si nu afla cu cale a se demite acum in pertractarea meritoria a proiectulu, ci lu concrede, pentru esamenare, unei comisiunei de 5 membri DD. Paulu Dunca, Ionu Tulbasu, Ionu Bradu, Vasilie Ardeleanu si Ionu Papiu, ca pregatindu ea elaboratulu seu, se-lu supuna catu mai curendu decisiunei senatulu scol. distr. carele, aflandu-lu, in totu respectulu, de salutaru, corespundie-

toriu si oportunu, lu-va aterne senatulu scol. arcidiecesanu, pentru acceptare si aprobare.

V. In legatura cu proiectulu memoratu mai susu, se face una alta propunere, pentru crearea unu fondu scol. protop. de decide, ca si acestu obiectu se se predé comisiunei alese prin conclusulu d'in punctulu precedentu (IV). In fine, presedintele, multumindu membriloru presenti pentru zelulu doveditu in caus'a scol. si dorindu, ca unulu ca toti si toti ca unulu se-si tiena de cea mai scumpa detorintia a lucrã in favorea prosperarei causei scol. in totu respectulu, dechiara inchisa acésta sedintia sinodale, si membrii, pe cari uritiosulu tempu de itrna nu i-a impededatu a participã in numeru considerabilu la acestu sinodu, se departara pre la ale loru.

Onorata Redactiune!

Qui tacet consentit. — Nu voiu a mi se imputã acésta sentintia, cum si-a imputat'o Dlu Vladu insu-si, prin constatarea, ca Dsa la felicitate scrieri a sup'ra Dsale d'in mai multe partii, si mai alesu la provocarea Dlui preotu d'in Remetea-Pogãnicu a tacutu, pentru ca — spune insu-si — parintele a avutu dreptu; — ci eu voiu pasi in publicu cu acea afirmatiune, ca asertiunile Dsale d'in N. 12. alu „Federationei“ a. e. intitulate „Cãtra alegatori cerculu Diorlentiului-Mare“, incãtu aceste atingu personã mea, sunt cu totul nefundate, seu — mai francu disu sunt — pure neadeveruri. Aceste le dicu cu consciintia curata, basandu-me pe protocolulu conferintiei d'in Sacula, publicatu de Dlu par. Joó, ca notariu alu conf. in Nr. 18. alu foiei „Albinã“ d'in an. tr., care contine totu decursulu acelei Confer.; d'in acela se póte vedé, si tragu ca martori pe toti on. participatori ai acelei conf. ca eu nici am vorbitu, cu atãta mai putienu am facutu propunerea de Dsa amintita, adeca: ca la propunerea mea si-aru fi datu de buna voia cei de o pauura cu mine — cuventulu de onore, in locu de juramentu, numai pentru Dsa a votã. N'asiu fi potut'o acésta face l. d'in caus'a ca eu am ajunsu pre tardiu, adeca: mamalig'a erã deja gat'a, si a 2. pentru ca eu n'am potutu, nu potu si nu voiu poté in viitoru simti mai puru romanesce, decãtu on. Conf. d'in Temisiora, care a statoritu programulu natiunãlu, si in care erã concentrata uniunea natiunei romane si serbe! D'in aceste cauze — dicu — n'am facutu eu o astfelu de propunere.

Dar' deca, d'in intemplare, nu se va poté convinge Dlu Vladu nici d'in mai susu citatele argumente, ca asertiunile Dsale e puru neadeveru, atunci fia convinsu, ca sum in pusetiune a descoperi on. publicu si mai alti pasi vulpesci ce intreprinsese Dsa ante de conferintia si alegere. — — —

Vederemo cu fabul'a candu vulpea a tramisu mitulu se-i venedie retie!! —

Gavosdi'a, in 17 Fauriu 1870

Pavelu Chinesu
invet. gr. or.

Necrologu.

Natiunea romãna gelesce morteã a doi fii credintiosi ai sei: unulu **Lazaru Gruescu**, deputatu d'in cerculu San-Georgiului (Banatu), repausatu in 9 februaru st. v. in alu 29 anu alu etãtii sale; celã-laltu **Ionu Cucu** de Cupsieni, asãderea deputatu d'in cerculu Tasnadului (Sela gin), repausatu in 5 martiu st. n. in alu 33 (?) anu alu etãtii sale. Ambii juni deputati au fostu fideli stindardulu causei nostre natiunale; memoriã loru va fi scriesa cu litere nesterse in analile luptelor nostre natiunale. Fia-li tierin'a usiora!

VARIETATI.

** Parastase in Beinsiu, 27 Fauru. Colégiulu profesoriloru impreuna cu tenerimea gimnasiala au serbatu cu parastasu solemn memorie veterãnu lui directoru de ore-candu, Gregoriu Kõvári, fostu canonicu in capitulu de Oradea-Mare. Astãdi era-si serbatoru mare in besericã gr. orient. Deschiderea sinodulu protopopescu intrebuite detunuri; si parastasu serbatorescu pentru sufletulu fericitulu Em. Gojdu, geniu protegetoriu alu tenerime romane.

** (Statisticã unghurescala anulu 1870.) Candu se joca omulu „va banque“, era apoi pung'a i este infoiata mai multu cu sfarmature de hartie (sortiture si promese jucate, bilete neplatite s. c. l) de catu cu bancute; atunci pentru dragulu lumei nu-ti numera

bãni in vedere; numai arunca pre mészã patase demboiata; chiaru asié guvernulu boierescu alu Ungariei, — care, fia ca pung'a i este gola, totu-si mi-tt-s'aru joca va banque in concertulu staturiloru poterice europene; rendiundu una conscriere generala, a declinat in adinsu pasulu natiuniloru diferite, in sentiulu slabietunei sale, nu cum va vedindu jocatorii (diplomatiã) ca nu e pung'a unghuresca, se-li dica pre facia „geldspricht.“ Deci, precum a fostu draculu, asié i-a aprinsu si tamaia; anume, nemagiarii, vedindu ca se ascunde lumin'a sub bobococ, se mistifica tote natiunile, inca si cele mosnene, slavii si romãni, in caldarea unghurismulu: s'au aretatu indiferenti, facia cu statisticã noua, vremu se dicemu, au ascunsu ce au potutu, sub cuventu, ca n'au incredere nici in guvernulu, nici in scrietoriu lui; chiaru cum n'au avutu unghurii in 51 si 57 in statisticã nemtiloru. Noi dara, pana guvernulu va joca „va banque“ i-vomu raspunde: geldspricht; de va joca „tous'le trois“ fara toti mata dorii, noi, factorii tieriei, vomu insiste purure cu „contra.“ (Beinsiu, Fauru.)

** Guvernulu romanu recercã pre celelalte guverne europene, ca se recunosca pentru venitoriu adeveratulu nume alu tiereleru romane unite: „Romania“ Guvernulu francesu si celu ostrunguru s'au invoitu si se speréza, ca celelalte inca voru face asemene-a. Se scrie d'in Vien'a, ca guvernulu romanu vre se cãra si recunosca titulu de „Altetia Regala“ alu domnitoriulu Romaniloru.

** De la San-Petru pana la Piu IX. au traitu 297 pontefici (papi) intre acésti-a 24 contra-papi si unulu de genulu femeescu. 19 papi parasira Rom'a, 35 au domnit in strainetate, 8 n'au domnit mai multu de câte 1 luna, 110 câte 1 anu, 22 câte 2 ani, 54 câte 5 ani, 57 câte 10 ani, 51 câte 15 ani, 18 câte 20 ani si numai 9 au domnit mai multu de 20 ani. D'intre 297 papi, 31 fure dechiarati de usurpatori si eretici. D'intre 282 papi legali, 64 fure assassinati, 18 inveninati, 4 sugrumati. Afara de cei de la Avignonu, 26 papi fure detronati, 28 s'au sustienutu numai prin interventiune straina. 152 s'au aretatu nedemni de inalt'a loru misiune.

** (Amnestia.) In 20 Martisoru se va serbã in Parisu diu'a natala a principiulu de corona; cu ocaziunea acésta se va dá amnestia generala pentru delictule politice; atunci Rochefort, neimplacabilulu republicanu inca va scapã d'in inchisore.

Sciri electrice.

Vien'a, 2 mart. „Tagespresse“ publica cu reserva scirea venita d'in Prag'a, ca e. Beust va conveni, in tempulu celu mai d'aprope, cu e. Bismark, in Bodenbach.

Vien'a, 2 mart. „Presse“ de adi publica unu telegramu d'in Florentia, care spune, ca Ispania va iubiã cu coronã sa pe Carolu arciducele de Toscan'a. Cu ocaziunea adun rei lucratoriloru, tinenta in Sen'a, padimentulu localitãtii de intrunire s'a respitu, si 150 persone au patftu-reu cu acésta ocaziune.

Vien'a, 3 mart. Proiectulu pentru darea de cascigu s'a primitu in sedintia de asta-di a senatulu imp. Tacese de amenda se voru culge in favorulu fondulu seraciloru.

Cattaro, 3 mart. La Presize'a s'a intemplat unu conflictu intre garnisona si muntenegreni, d'in caus'a, ca cesti d'in urma aruncara cu petre asup'ra fortarefiei. Ambe partile au descarcatu puscele; rezultatulu a fostu ca 1 muntenegrenu a cadintu mortu. Mai trãdu fã atacata una patrula de venatori; unu venatoriu fã omoritu.

Munichu, 3 mart. In urm'a unu rescriptu reg., sesiunea camerei s'a prolongitu dela 1 mart. pana la 12 aprile.

Parisu, 3 mart. Ministrulu de resbelu a datu ieri unu banchetu, la care au participatu 70 persone, intre cari au fostu de facia arciducele Albrecht, mare parte d'in generali si ministr. Daru. „Constit.“ vre a scã, ca ministrulu resbel. a portatu unu toastu in onorea arciduc. Albrecht, carele apoi i-a multamitu radicandu pocalulu seu p ntru imperatulu, imperatés'a, clironomulu si pentru armatã Franciei.

Londr'a, 3 mart. Republic'a de San-Domingo a decisu a se uni cu Statele-Unite. Vaporulu sanfranciscanu, „Golden City“ a patitu naufragiu langa tiermuriu apuseni ai Mexiculu.

Proprietariu si editoriu **ALESANDRU ROMANU**.
Redactoru respund. interim. **IONU PORUTIU**.